

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดไว้ในมาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ มาตรา 48 การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน และมาตรา 49 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี และต้องเสนอผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน (กรมวิชาการ, 2544 : 3) กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีประกาศเรื่องระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น สถานศึกษาจะต้องดำเนินการจัดระบบบริหาร และสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และการผดุงระบบการประกันคุณภาพ การศึกษา สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้สถานศึกษาดำเนินการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษา จัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอ และกำหนดมาตรฐานการศึกษา ให้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสถานศึกษาต้องกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจที่ชัดเจน และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในการจัดทำวิสัยทัศน์ และภารกิจเพื่อจัดทำแผนจำเป็นต้องใช้ข้อมูล และสารสนเทศพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของท้องถิ่น เช่น ที่ตั้งของสถานศึกษา ความต้องการของชุมชน สภาพผู้เรียน จุดเด่น จุดด้อย ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา (กรมวิชาการ, 2544 : 50 - 53)

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาต้องมีการศึกษาข้อมูลสารสนเทศ เพราะว่า ข้อมูลสารสนเทศมีความสำคัญในการตัดสินใจดำเนินงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผน การศึกษา และการกำหนดนโยบาย ซึ่งต้องมีข้อมูลที่มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน และทันสมัย

ซึ่งจะช่วยให้การวางแผนการบริหารจัดการ และการตัดสินใจดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ (วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์, 2545 : 32) ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาที่แสดงสภาพของสถานศึกษาตามความเป็นจริง ได้แก่ สถิติข้อมูลพื้นฐาน ศักยภาพ หรือความสามารถในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นการสำรวจ หรือประเมินตนเองเบื้องต้น เพื่อให้ทราบจุดเด่น และจุดที่ต้องปรับปรุงสถานศึกษาของตน เพื่อหาแนวทางปรับปรุงโดยกำหนดเป็นเป้าหมายเพื่อพัฒนาต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 21) ข้อมูลและสารสนเทศนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กร เนื่องจากข้อมูลและสารสนเทศจะชี้ให้เห็นถึงสภาพจุดเด่น และจุดด้อยขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เห็นแนวทางของการพัฒนาองค์กรได้เป็นอย่างดี สารสนเทศที่จำเป็นสำหรับสถานศึกษา ควรพิจารณาจัดเก็บให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา คือ ด้านผู้เรียน ด้านผู้บริหาร และด้านครู (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 8) สารสนเทศของสถานศึกษาทุกแห่งมีข้อมูลเกี่ยวกับครู นักเรียน และชุมชนอยู่แล้ว ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์จัดทำให้เป็นระบบสารสนเทศ เพื่อนำมาใช้ตัดสินใจ กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย ให้อยู่ในรูปแบบที่อ่านเข้าใจง่าย และรวดเร็ว การจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพทุกด้านของสถานศึกษา ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ เช่น เวลาที่มาเรียนของนักเรียน คุณภาพ และปริมาณของครู สื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยีต่าง ๆ ประสิทธิภาพของหลักสูตร โครงการ และบริการที่จัดให้ผู้เรียน การมีส่วนร่วมของบิดา มารดา ผู้ปกครอง และที่สำคัญคือผลสัมฤทธิ์ และความประพฤติของนักเรียน (อารีรัตน์ วัฒนสิน, 2546)

สถานศึกษาที่ได้ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา และได้มีการประเมินภายใน หรือประเมินตนเอง อันจะทำให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอก อันซึ่งนำไปสู่การประเมินผลที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง ถ้าสถานศึกษานำผลที่ได้จากการประเมินมาพัฒนาเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สามารถใช้ได้สะดวก รวดเร็ว เป็นปัจจุบัน ก็จะเป็นประโยชน์ในการบริหารงาน และประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งเมื่อหน่วยงานภายนอกเข้ามาประเมิน สถานศึกษาก็พร้อมที่จะนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ ที่ผู้ประเมินต้องการได้ง่ายขึ้นในทุก ๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 48)

จากการศึกษารายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส, 2545) ผลการประเมินตามมาตรฐานโดยสรุปมาตรฐานการดำเนินงานส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ดีน่าพอใจ สำหรับมาตรฐานด้านผู้บริหารตัวบ่งชี้

มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้องตรงกับความต้องการ และทันต่อการใช้งาน ผลจากการรายงานประเมินตนเองสรุปได้ว่าการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุม ไม่ทันสมัย ไม่เป็นระบบ และผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศมีน้อย

จากข้อความดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นการรับประกันคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณภาพมาใช้ในการวิเคราะห์ สรุป ประเมินคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานของสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้องมีการตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาคุณภาพของสารสนเทศที่ได้รับการประเมินภายนอก ซึ่งสารสนเทศที่ได้รับการประเมินมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความคิดเห็นจากคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพราะว่าเป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติการดำเนินงานโดยตรง สามารถที่จะให้คำตอบได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริงว่าคุณภาพของสารสนเทศในด้านนักเรียน ผู้บริหาร ครู แต่ละตัวบ่งชี้มีคุณภาพในด้านใดมากที่สุด ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษา จากสถานศึกษาใน 3 จังหวัด คือ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส เพื่อที่ได้นำผลจากการวิจัยนี้มาดำเนินการปรับปรุง พัฒนา และผลระบบสารสนเทศไว้ สำหรับการประกันคุณภาพการศึกษาในครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษา ก็เพราะว่าหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้กำหนดให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ประธาน กรรมการ และเลขานุการ ซึ่งประธานกรรมการมีคุณสมบัติดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา มีภาวะเป็นผู้นำ และมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารองค์การ คณะกรรมการเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษามีความรับผิดชอบ การพัฒนา และการประเมินคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับงานนั้น ๆ และเลขานุการเป็นผู้ที่มีหน้าที่ช่วยเหลือประธานกรรมการในการประสานงานเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษากับคณะกรรมการ และเป็นผู้ที่รับผิดชอบ สรุป การจัดพิมพ์รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ในส่วนของช่วงเวลาของการประเมินที่ได้ศึกษาก็เพราะว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินภายนอก และสำนักงานรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา ได้ดำเนินการประเมินคุณภาพตั้งแต่วางเดือนมิถุนายน 2545 เป็นต้นมา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในช่วงเดือนตุลาคม 2546 ซึ่งเมื่อได้ศึกษาข้อมูลจากสำนักงานรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้ขอสรุปว่าสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินภายนอกตั้งแต่

เดือนมิถุนายน 2545 ถึงเดือนกันยายน 2546 ซึ่งเป็นปีงบประมาณที่สำนักงานรับรองมาตรฐาน และคุณภาพการศึกษา ได้สรุปผลการประเมินภายนอกจากสถานศึกษาทั้ง 3 จังหวัด รวมจำนวน ทั้งหมด 184 แห่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพของสารสนเทศตามทัศนะของคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างคุณภาพของสารสนเทศตามทัศนะของคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา ระหว่างตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา ช่วงเวลาของการประเมิน
3. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษา ที่มีต่อคุณภาพของสารสนเทศ

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้

1. ทำให้ทราบถึงทัศนะของคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษา ที่มีต่อคุณภาพของสารสนเทศสำหรับการประเมินคุณภาพการศึกษา
2. ทำให้ทราบความแตกต่างระหว่างทัศนะของคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษา ที่มีต่อคุณภาพของสารสนเทศ
3. ทำให้ทราบถึงปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดทำคุณภาพของสารสนเทศ
4. ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการแก้ไข ปรับปรุง การวางแผนพัฒนาในการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา และเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่บุคคลที่สถานศึกษาได้แต่งตั้งให้เป็น คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ประธานกรรมการ กรรมการ และเลขานุการ สำหรับสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินคุณภาพ ในเขตพื้นที่การศึกษา

จังหวัดยะลา จำนวน 40 โรงเรียน จังหวัดปัตตานี 98 โรงเรียน จังหวัดนราธิวาส 46 โรงเรียน
รวมทั้งหมด 184 โรงเรียน

2. ขอบเขตการประเมิน

ในการศึกษาคุณภาพของสารสนเทศ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้กำหนดกรอบการดำเนินงานสารสนเทศ ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้แต่ละมาตรฐาน ตามสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา คือมาตรฐานด้านนักเรียน ผู้บริหาร และครู

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา ช่วงเวลาของการประเมิน

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพของสารสนเทศ ประกอบด้วย ความเป็นปัจจุบันของสารสนเทศ ความสะดวกของสารสนเทศ ความถูกต้องของสารสนเทศ ความชัดเจนของสารสนเทศ และความสมบูรณ์ของสารสนเทศ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ตำแหน่ง หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ประกอบด้วยประธานกรรมการ กรรมการ และเลขานุการ

ประธานกรรมการ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา

กรรมการ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา

เลขานุการ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ที่ช่วยเหลือประธานกรรมการและรับผิดชอบงานของคณะกรรมการประกันคุณภาพ

ขนาดสถานศึกษา หมายถึง การแบ่งขนาดของสถานศึกษา โดยใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเป็น 3 ขนาด คือ

สถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 300 คน

สถานศึกษาขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน 300 – 1,000 คน

สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 1,000 คน

ช่วงเวลาของการประเมิน หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้ประเมินภายนอกได้มาประเมินสถานศึกษา ภายในปีงบประมาณ 2545 ถึง ปีงบประมาณ 2546

สถานศึกษาที่ได้รับการประเมิน หมายถึง สถานศึกษาที่ได้รับการประกันคุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นการประกันคุณภาพ และให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

ทัศนนะ หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกของคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา ที่เกี่ยวกับคุณภาพของสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินคุณภาพ

สารสนเทศสำหรับการประเมินคุณภาพทางการศึกษา หมายถึง ข้อมูลหลักฐานที่ใช้ในการพิจารณา ตรวจสอบ และวิเคราะห์ เพื่อประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เอกสาร และการใช้เครื่องมือ

ระบบสารสนเทศของการประเมินคุณภาพทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวม การประมวลผลข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลให้อยู่ในรูปสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สูงสุด และผลของการประเมินสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน การวางแผนงาน และการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ

คุณภาพของสารสนเทศ หมายถึง คุณลักษณะของข้อมูลสารสนเทศที่นำมาใช้ประกอบการตัดสินใจ การวางแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ประกอบด้วยความเป็นปัจจุบันของสารสนเทศ ความสะดวกของสารสนเทศ ความถูกต้องของสารสนเทศ ความชัดเจนของสารสนเทศ และความสมบูรณ์ของสารสนเทศ

ความเป็นปัจจุบันของสารสนเทศ หมายถึง สารสนเทศที่ทันต่อการใช้งาน มีการแก้ไขปรับปรุงข้อมูลอย่างต่อเนื่อง พิจารณาจากวันเวลาที่ระบุในเอกสาร ในคอมพิวเตอร์ แหล่งข้อมูลของการจัดเก็บ และอยู่ในช่วงเวลาของปีการศึกษาที่ได้รับการประเมินภายนอก

ความสะดวกของสารสนเทศ หมายถึง สารสนเทศที่สามารถนำไปใช้งานได้ทันทีตามความต้องการ ใช้งานได้ง่าย ไม่ซับซ้อน รวดเร็ว และได้จัดไว้เป็นแฟ้มข้อมูล แฟ้มเอกสาร หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ให้สะดวกต่อการค้นหา

ความถูกต้องของสารสนเทศ หมายถึง สารสนเทศที่บอกลักษณะความเป็นจริงของการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล ตลอดจนความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ความชัดเจนของสารสนเทศ หมายถึง สารสนเทศที่ทำความเข้าใจได้ง่าย ไม่ต้องตีความ มีความกะทัดรัด ได้ใจความที่สมบูรณ์ในตัวเอง

ความสมบูรณ์ของสารสนเทศ หมายถึง สารสนเทศที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การประมวลผลได้อย่างครบถ้วน มีความครอบคลุมเพียงพอ

สารสนเทศด้านผู้เรียน หมายถึง คุณลักษณะของผู้เรียน ตามมาตรฐานการศึกษา ที่เน้นการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม มุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข

สารสนเทศด้านผู้บริหาร หมายถึง คุณลักษณะของผู้บริหาร ตามมาตรฐานการศึกษา ที่เน้นกระบวนการบริหาร การจัดการด้านองค์กร โครงสร้างการบริหาร ความสัมพันธ์กับชุมชน สภาพแวดล้อมต่อการเรียนรู้ มีการจัดหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน ท้องถิ่น มีการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ

สารสนเทศด้านครู หมายถึง คุณลักษณะของครู ตามมาตรฐานการศึกษา ที่เน้นกระบวนการเรียนการสอน ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูมีความรู้ความสามารถ พัฒนาการเรียนการสอน ครูมีคุณวุฒิความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ มีครูเพียงพอ และมีคุณธรรมจริยธรรม